

24.3.2017

Dokumentaatio: Gizza, pizzapalvelun tietokantasovellus

Johdanto

Pizzapalvelu-tietokantasovellus, lyhyemmin PPTKS, on pizzerioille tarkoitettu tietojärjestelmä, jonka pääasiallinen tarkoitus on mahdollistaa pizzojen tilaus Internetin välityksellä. Asiakas siis käyttää PPTKS:ää selaimella. Hän voi valita tilaukseensa pizzojen lisäksi erilaisia lisukkeita ja muita tuotteita kuten esim. juomia. Asiakkaan tekemään tilaukseen kuuluu myös tieto siitä, milloin ja mihin osoitteeseen pizzatilaus on tarkoitus toimittaa.

PPTKS:n ominaisuuksiin kuuluu asiakkaan identifiointi ja asiakkaaseen liittyvien historiatietojen tallentaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaan kannalta järjestelmän käyttäminen edellyttää käyttäjätilin luomista. Asiakkaan tekemät tilaukset tallennetaan järjestelmään. Sekä asiakas itse että pizzerian henkilökunta voivat myöhemmin tarkastella näitä tilaustietoja. Henkilökunnalla on myös mahdollisuus tallentaa ja tarkastella tietoja siitä, sujuiko tilauksen toimitus kuten piti vai ilmeni ongelmia. Tietty asiakas tai toimitusosoite on tarvittaessa mahdollista lisätä PPTKS:ssä "mustalle listalle".

PPTKS tarjoaa mahdollisuuden pizzerian koko tuotevalikoiman luontevaan ja vaivattomaan tutkimiseen. Tuotteet on luokiteltu tuoteryhmiin. Jokaiseen tuotteeseen liittyy tekstikuvaus, ja tuotteista on mahdollisuus lisätä myös kuva. PPTKS tarjoaa mahdollisuuden tuotteiden "dynaamiseen" hinnoitteluun. Tämä tarkoittaa ainakin sitä, että tuotteen hinta voi vaihdella vuorokauden ajan mukaan. PPTKS:n kehittäjä harkitsee tietojärjestelmään myös ominaisuutta, jossa tuotteen hinta voi vaihdella sen mukaan, kelle tai minne tilaus toimitetaan. Tämä mahdollistaisi kanta-asiakasedut sekä vaarallisen työn lisän pizzatoimituksista levottomille alueille.

Henkilökunnan on helppo muuttaa ja päivittää pizzerian tuotevalikoimaa PPTKS:n avulla. Henkilökunnalla on mahdollisuus myös asiakas- ja toimitustietojen tarkasteluun (jokainen toimitus tai toimituksen epäonnistuminen kirjataan järjestelmään). Tähän liittyy myös tiedot laskutuksesta. Tiettyyn toimitukseen liittyvän laskutuksen hinnat määräytyvät tilauksen teon yhteydessä. Jos toimitus myöhästyy sovitusta ajasta, asiakkaalle myönnetään PPTKS:n laskema alennus.

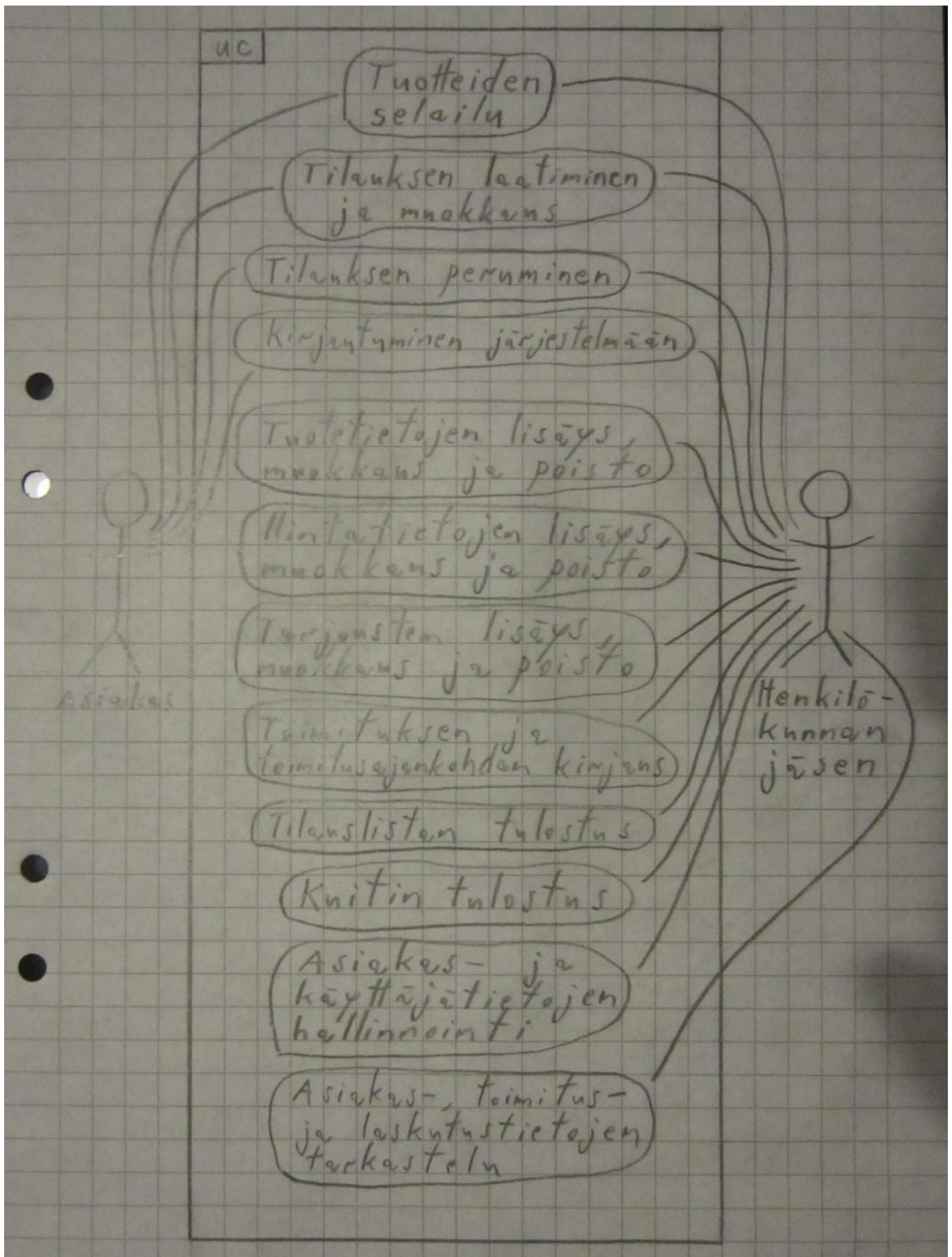
PPTKS on web-sovellus, jonka alustajärjestelmän on tuettava PHP-ohjelmointikieltä ja PostgreSQL-tietokantaa. Oletus on, että sovellus ei tule olemaan helposti siirrettävissä (portattavissa) eri tietokantajärjestelmien välillä. Käyttäjän selaimelta ei vaadita erityistä tukea tietylle ohjelmointikielelle. PPTKS:n toteutus- ja toimintaympäristö on palvelin *users.cs.helsinki.fi* Apache-palvelun alla.

Käyttötapaukset

PPTKS:n sidosryhminä ovat lähinnä asiakkaat ja henkilökunnan jäsenet. Ainakin jälkimmäinen ryhmä voitaisiin periaatteessa jakaa edelleen pienempiin osiin, kuten esim. johtoon, tilausten valmistajiin ja kuljettajiin. Tässä vaiheessa tuntuu kuitenkinärkevimmältä hahmottaa sidosryhmiksi vain asiakkaat ja henkilökunnan jäsenet. Asiakas on siis henkilö, joka tekee pizzeriaan tilauksen PPTKS:n välityksellä. Henkilökunnan jäsenet ovat tietysti pizzerian työntekijöitä.

Seuraavalta sivulta löytyy PPTKS:n käyttötapauskaavion ensimmäinen versio. Siinä luetellut käyttötapaukset tuntuvat varsin helposti hahmotettavilta, joten kuvailen ne sanalliset vain lyhyesti.

24.3.2017

24.3.2017

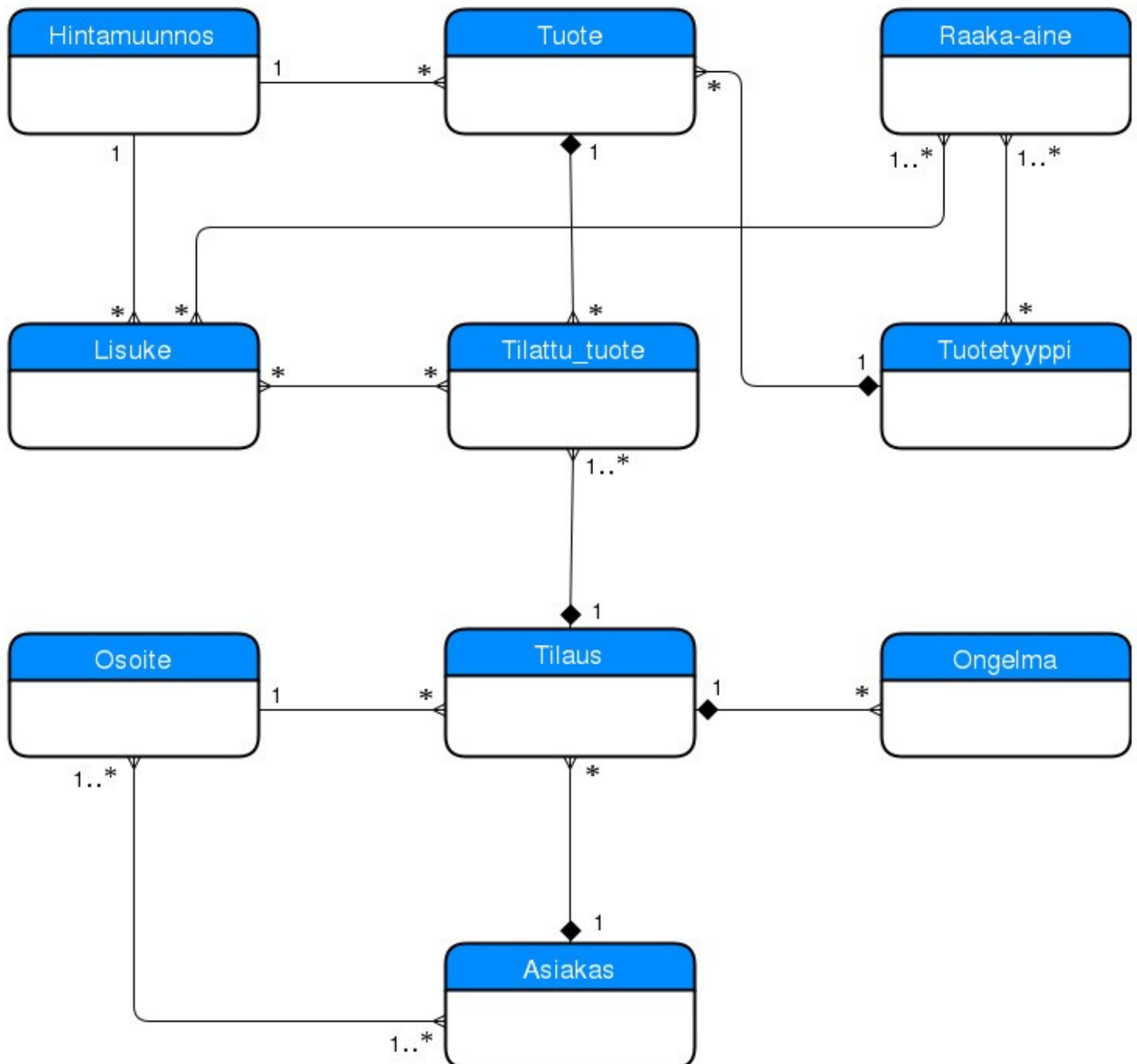
Seuraavassa taulukossa alleviivatut käyttötapaukset tarkoittavat niitä käyttötapauksia, jotka liittyvät sekä asiakkaisiin että henkilökunnan jäseniin. Huomaa, että kaikki käyttötapaukset liittyvät henkilökunnan jäseniin, mutta vain neljä käyttötapausta liittyy asiakkaisiin.

Käyttötapaus	Kommentti
<u>Tuotteiden selailu</u>	Sekä henkilökunta että asiakkaat voivat selailla pizzerian tuotevalikoimaa
<u>Tilauksen laatiminen ja muokkaus</u>	Asiakas voi muokata tilausta, jos sovittuun toimitusaikaan on yli tunti. Tuntuu järkevältä, että myös henkilökunnan jäsen voi laatia tilauksen esim. puhelinasiakkaan puolesta.
<u>Tilauksen peruminen</u>	Asiakas voi perua tilauksen, jos sovittuun toimitusaikaan on yli tunti
<u>Kirjautuminen järjestelmään</u>	Molemmat sidosryhmät tarvitsevat järjestelmän käyttöön käyttäjätunnuksen ja salasanan
Tuotetietojen lisäys, muokkaus ja poisto	Järjestelmä voisi automaattisesti pitää kirjaa siitä, paljonko tiettyä tuotetta (tai raaka-ainetta) on vielä jäljellä
Hintatietojen lisäys, muokkaus ja poisto	Hintatietoihin kuuluu myös tieto siitä, miten esim. vuorokaudenaika vaikuttaa hintaan
Tarjousten lisäys, muokkaus ja poisto	Tarjouksiin voi liittää myös ajankohdan, jolloin ne raukeavat. Tällöin tarjous ei enää näy asiakkaille.
Toimituksen ja toimitusajankohdan kirjaus	Toivotun ja todellisen toimitusajankohdan avulla järjestelmä voi laskea asiakkaan saaman myöhästymisalennuksen.
Tilauslistan tulostus	–
Kuitin tulostus	–
Asiakas- ja käyttäjätietojen tarkastelu sekä hallinnointi	Järjestelmällä voisi olla yksi käyttäjä ylläpitäjän valtuuksilla. Hän voisi jakaa muille henkilökunnan jäsenille näiden tarvitsemat oikeudet järjestelmän käyttöön.
Tilaus-, toimitus- ja laskutustietojen tarkastelu sekä hallinnointi	–

24.3.2017

Järjestelmän tietosisältö

Seuraavassa on järjestelmän keskeinen tietosisältö kuvattu käsitekaavion avulla.

Ennen relaatiotietokantakaavion luomista käydään tietokohteet läpi tarkemmin kuvailemalla niiden tarkoitusta ja keskeisiä attribuutteja.

Tietokohde: Asiakas

Asiakas on Gizzassa tilausten tekijä ja hän on toisaalta se, jolle tilaukset toimitetaan ja joka ne maksaa. Perusidea on, että jokaisella asiakkaalla on käyttäjätunnus Gizzassa. Attribuutin ktunnus on tarkoitus vastata käyttäjätunnusta PostgreSQL-tietokannassa. Asiakas-tietokohteeseen kuuluu käsitteellisesti jonkinlainen osoitekirja. Asiakas- ja osoitetaulujen välillä on monesta moneen suhde, joka on toteutettu välitaulun avulla.

24.3.2017

Attribuutti	Arvojoukko	Kuvailu
<u>asiakas_id</u>	int	Päävain
ktunnus	Merkkijono	Käyttäjätunnus, jolla asiakas kirjautuu Gizzaan
etunimi	Merkkijono	
sukunimi	Merkkijono	
puhelinnumero	Merkkijono, mieluiten säännöllisen lausekkeen mukainen	

Tietokohde: Osoite

Täsmälleen sama osoite (esim. Satukatu 1 A 2, 12345 Satukylä) ei saisi toistua taulussa. PostgreSQL:llä tällaisen toistumisen voi ilmeisesti estää create table -rakenteen rivillä UNIQUE(lähiosoite, postinumero, postitoimipaikka).

Attribuutti	Arvojoukko	Kuvailu
<u>osoite_id</u>	int	Pääavain, joka toimii muissa tauluissa kompaktina viiteavaimena
lähiosoite	Merkkijono	
postinumero	Merkkijono	
postitoimipaikka	Merkkijono	

Tietokohde: mm_Asiakas_Osoite

Tällä taululla toteutetaan monesta moneen -yhteys Asiakas- ja Osoite-tilujen välillä. Pääavain on siis kaksiosainen.

Attribuutti	Arvojoukko	Kuvailu
<u>asiakas_id</u>	int	Toimii myös viiteavaimena Asiakas-tiluun
<u>osoite_id</u>	int	Toimii myös viiteavaimena Osoite-tiluun

24.3.2017

Tietokohde: Tilaus

Tilaus- ja Osoite-taulujen välillä on suora yhteys. Tämä voi ensikatsomalta vaikuttaa turhalta, koska myös Asiakas-tauluun on suora yhteys. Asiakkaalla voi kuitenkin olla useampi kuin yksi osoite. Oletetaan, että jos tilaus on luovutettu asiakkaalle (eli kentän `ts_tilauksen_toimitus` arvo ei ole NULL), niin asiakas on myös maksanut tilauksen. Attribuutit `asiakas_id` ja `ts_tilauksen_teko` on merkitty **vahvennetulla**. Tämä tarkoittaa sitä, että parin (`asiakas_id`, `ts_tilauksen_teko`) on tarkoitus olla taulussa uniikki (unique constraint). Tämän on tarkoitus ilmentää sitä, että tilauksen olemassaolo on riippuvainen sen tehneestä asiakkaasta.

Attribuutti	Arvojoukko	Kuvailu
<u>tilaus_id</u>	int	Pääavain
asiakas_id	int	On myös viiteavain Asiakas-tauluun
ts_tilauksen_teko	Timestamp-arvo eli päivämäärä ja kellonaika	Hetki, jona tilaus on jätetty järjestelmään
ts_tilauksen_toimitus	Timestamp-arvo	Hetki, jona tilaus on toimitettu asiakkaalle. On NULL, jos tilausta ei ole (vielä) toimitettu tai luovutettu.
osoite_id	int	Viiteavain Osoite-tauluun

Tietokohde: Ongelma

Tiettyyn tilaukseen liittyy nolla tai useampi ongelmaa, ja toisaalta jokainen ongelma liittyy johonkin tiettyyn tilaukseen. Ongelma-tietokohteen avulla on tarkoitus tallentaa järjestelmään tietoja lähinnä asiakkaiden kanssa tulleista ongelmista. Esim. tilaukseen 1234 voi liittyä ongelmat "tilauksen toimittaja pahoinpideltiin" ja "asiakas kieltäytyi maksamasta tilausta vaikka otti sen vastaan". Tuntuu järkevältä rajata ongelmien päätyypit esim. kolmeen: (1) väkivaltainen asiakas, (2) asiakasta ei tavoitettu, (3) asiakas ei ollut maksukykyinen. Varsinaisessa PostgreSQL-toteutuksessa tätä voisi vastata seuraava enum: `create type problem_type as enum('violence', 'customer_not_found', 'no_payment');`

Huomaa kaksiosainen pääavain. Avaimen ensimmäinen sarake yksilöi tilauksen. Toinen sarake on kolmiarvoinen enum, joten yksittäiseen tilaukseen voi liittyä korkeintaan kolme ongelmaa.

Attribuutti	Arvojoukko	Kuvailu
<u>tilaus_id</u>	int	Viiteavain Tilaus-tauluun
<u>ongelman_typpi</u>	Edellä mainittu enum <code>problem_type</code> , jolla kolme mahdollista arvoa	

24.3.2017

Attribuutti	Arvojoukko	Kuvailu
ts_ongelma	Timestamp-arvo	Ongelman tapahtuma-ajankohta
ongelman_kuvaus	Merkkijono (hieman pidempi)	Vapaamuotoinen selvitys siitä, mitä tapahtui

x